

Leif Kåsthag
Planeringschef
08 124 571 48
leif.kasthag@ekero.se

Kommunstyrelsen

Framtida huvudmannaskap för väghållningen i Ekerö kommun - Avslut beträffande utredning

Dnr KSo8/25-310

Förslag till beslut

1. Kommunstyrelsen beslutar att det enskilda huvudmannaskapet för vägar, såväl som allmänna platser ska kvarstå inom nuvarande vägföreningar och samfälligheter.
2. Kommunstyrelsens beslutar att detaljplaner ska upprättas med utgångspunkten att annan än Ekerö kommun ska vara huvudman för väghållningen. Detta gäller i de fallen inte annat ställningstagande kommer till stånd, i samband med att planuppsdrag lämnas.

Sammanfattning av ärendet

Tekniska kontoret har utrett ”Framtida huvudmannaskap för väghållningen i Ekerö kommun. Den senaste redovisningen skedde i form av tjänsteutlåtande (KS 08/25-310), med stöd av utredning genomförd av NAI Svefa. Kommunstyrelsen fattade den 3 februari 2009 beslut om återremittering av ärendet, för ytterligare beredning. Föreliggande tjänsteutlåtande bör anses tillgodose ovanstående formulerat beredningsbehov. Med ställningstaganden i enlighet med förslag till beslut, kan utredningen om huvudmannaskap avslutas och läggas ad acta.

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande Kommunledningskontoret, 2016-05-31
Protokollsutdrag Kommunstyrelsen, 2009-02-03 § 7
Tjänsteutlåtande Tekniska kontoret, 2009-01-13
Utredning avseende huvudmannaskap, NAI Svefa, revid 2007-12-20

Ärendet

I Ekerö kommun förvaltas vägar och allmänna platser inom detaljplan, till övervägande del av enskilda huvudmän - vägföreningar och vägsamfälligheter. Kommunfullmäktige beslutade år 2005 att Ekerö kommun skulle utreda för- och nackdelar med vägföreningar, för väghållningen i tätorterna.

Närlunda och Stockby vägföreningar har vid flera tillfällen framfört önskemål om att Ekerö kommun ska överta väghållningsansvaret. Frågor kring kommunalisering av vägnätet har även tidigare varit föremål för överväganden inom Ekerö kommun - som dock inte har lett till något ställningstagande om förändring av huvudmannaskap.

Före Kommunstyrelsens beslut angående den inledningsvis relaterade utredningen "Framtida huvudmannaskap för väghållningen i Ekerö kommun" - noterades till protokollet, från Kommunstyrelsens arbetsutskotts sammanträde den 20 januari 2009, att "Ekerö kommun ställer sig positiv till en kommunalisering av väghållningen, om framtida lagstiftning medger finansiering i form av väghållningsavgifter, i likhet med nuvarande avgift inom VA-kollektivet."

Av förarbetena till plan- och bygglagen (2010:900), framgår mot bakgrund av en utredning - som Lantmäteriet tillsammans med Boverket genomfört på uppdrag av Regeringen - bland annat att enskilt huvudmannaskap för allmänna platser i detaljplan har accepterats även för bostadsområden avsedda för permanentboende, om det finns enskilt huvudmannaskap sedan tidigare i samma område, eller angränsande områden. Det visade sig även att områdets karaktär har haft betydelse för bedömningen om huvudmannaskapet skulle vara allmänt, eller enskilt.

Lagstiftningen gällande huvudmannaskap förändrades marginellt för cirka två år sedan. Av ny lydelse gällande 4 kap 7 § PBL (Lag 2014:900) framgår att "Kommunen ska vara huvudman för allmänna platser. Kommunen får dock, om det finns särskilda skäl för det, i detaljplanen bestämma att huvudmannaskapet istället ska vara enskilt för en, eller flera allmänna platser."

Det är nu även möjligt att inom en detaljplan ha flera huvudmän, för olika allmänna platser. Detta öppnar för möjligheter till ett eventuellt etappvis kommunalt övertagande av huvudmannaskapet i tätorter.

Den förändrade lagstiftningen saknar dock formuleringar gällande reglemente för gatuhållningsavgift, eller likvärdig finansieringsmöjlighet.

-

Generellt uttryckt kan kommuners intentioner med högre sannolikhet säkerställas, i detaljplaner med kommunalt huvudmannaskap.

Kommuner är inte momspliktiga och kan, enbart isolerat detta avseende, driva väghållningen mer kostnadsbesparande.

Utvidgningar, reduceringar, eller andra förändringar av vägföreningars geografiska omfattning erfordrar lantmäteriförrättningar. Dessa behövs i betydligt färre fall, vid kommunalt huvudmannaskap.

-

PBL utgår från principen om decentralisering av beslutsfattandet och kommunal självbestämmanderätt, i ärenden som berör användningen av mark och vatten. Länsstyrelsen har därvid uttalat, att konsekvensen är att den statliga kontrollen

inskränker sig till prövning huruvida överklagade kommunala beslut ligger inom ramen för handlingsutrymmet, som de materiella reglerna ger kommunerna.

I *översiktsplan för Ekerö kommun* uttalas att enskilt huvudmannaskap med vägföreningar - som handhar gator och vägar inom planlagda områden - har dominerat planeringen och att Ekerö kommun, i syfte att agera konsekvent, bekräftar fortsatt inriktning med enskilt huvudmannaskap, betingad av kommunens historia och förutsättningar samt tro på lokal förankring. I detta strategiska planeringsinstrument anges att "För det lokala väg- och gatunätet ansvarar främst de lokala vägföreningarna och samfälligheterna samt i viss begränsad utsträckning även Ekerö kommun, som främst svarar för genomfartslederna i tätorterna Ekerö centrum och Stenhamra. Trafikverket ansvarar för vägförbindelserna till/från Ekerö kommun - inklusive den eventuellt framtida Förbifart Stockholm - samt huvudvägnätet på och mellan öarna."

För att förtydliga ovanstående beskrivning, är Ekerö kommun för närvarande huvudman för betydande delar av Ekerövägen, större genomfartsvägar i Ekerö tätort, Träkvista torg, Ångbåtsvägen, Tegelbruksvägen, Pråmvägen, Bryggavägen, Ekebyhovsvägen, Älvnäsvägen, Jungfrusundsvägen, respektive Herman Palms väg och Uppgårds skolväg i Stenhamra - såväl som ett flertal sammanhängande gång- och cykelvägar samt infartsparkeringar inom kommunen. Trafikverket är huvudman för största delen av Ekerövägen öster och väster om tätorten, likväl som Stenhamravägen och Solbackavägen i Stenhamra. Med ledning av beskriven ansvarsfördelning kan konstateras att kollektivtrafik, exempelvis med anslutning till andra delar av Stockholmsregionen, såväl som kommunala kärnverksamheter - till väsentliga delar är lokaliserad till vägar och allmänna platser som förvaltas av Ekerö kommun.

De särskilda skälen för att inom tätorterna upprätta nya detaljplaner med enskilt huvudmannaskap, är i grunden desamma som för områden utanför tätorten. De enskilda väghållarna utgör, speciellt inom tätorterna, en enhetlig förvaltningsmodell. Det är ur drift- och kostnadsperspektiv inte heller rationellt att tillskapa enklaver med kommunal väghållning, inom eller angränsande till befintliga väghållningsområden.

Det är dock tillrådligt att Ekerö kommun och vägföreningarna, inom ramen för enskilt huvudmannaskap, samverkar för att underlätta, förbättra och effektivisera väghållningen.

Vid beslut i besvärssärende angående fastigheten Träkvista 1:9 m.fl. (Lundhagen) fann Regeringen den 24 november 2011, dessutom att särskilda skäl föreligger för att i en ny detaljplan medge enskilt huvudmannaskap. Motiven var sammanfattningsvis likartade dem som föreligger för att tillämpa enskilt huvudmannaskap inom Ekerö kommuns befintliga detaljplaneområden, respektive för landsbygdens icke statliga vägar.

Övergång till kommunalt huvudmannaskap kan medföra konsekvenser, som i rådande ekonomiska situation inte kan betraktas som önskvärda.

Ekerö kommun är för närvarande inte den bäst skickade förvaltaren av allmänna platser inom detaljplaneområden. Av detta följer att den tillkommande årliga driftkostnaden, bland annat behovet av att tillförsäkra Ekerö kommun den mest grundläggande teknisk kompetens, sammanfattningsvis bedömts motsvara en skattehöjning om 25 öre. Sannolikt erfordras dock en mer betydande förstärkning av kommunens organisation, för att motsvara behöriga krav på professionalitet.

Vid händelse av kommunalt huvudmannaskap skulle Ekerö kommun, i enlighet med bestämmelserna i 6 kap 13 § PBL, respektive 14 kap 14 § samma lag, ha skyldighet att lösa in mark inom allmän plats, i de fallen fastighetsägarna begär detta.

I det fallet en planering för kommunalt övertagande av huvudmannaskapet ur ett längre tidsperspektiv skulle övervägas, är det angeläget att med hänvisning till likställighetsprincipen hålla i minnet att Ekerö kommuns vägföreningar - särskilt i mer distant belägna områden - besitter mycket varierande standard, i jämförelse med tätortsnära områden.

-

I den mån Ekerö kommuns beslut kring förändrade, eller nya detaljplaner med enskilt huvudmannaskap överklagas, får ärendena prövas vid berörda besvärinstanser. Ekerö kommun kan därvidlag välja handlingsväg i varje enskilt fall.

Ur ett mer långsiktigt tidsperspektiv - beroende på strategisk inriktning i samhällsutvecklingen, förändrad lagstiftning samt måhända nya prejudikat - går det inte att utesluta att motiv för kommunalt övertagande av huvudmannaskap, i främst tätorterna där det finns allmänna kommunikationer, skulle kunna föreligga.

Kommunledningskontoret gör - efter sammanvägning av de i ärendet kända aspekterna - bedömningen att detaljplaner tills vidare, på samma sätt som för närvarande, upprättas primärt med utgångspunkten att annan än Ekerö kommun ska vara huvudman. Ett beslut om förändring till kommunalt huvudmannaskap kan för närvarande avvaktas.

Beslutet expedieras till
Planeringschef

Leif Kåsthag
Planeringschef
Kommunledningskontoret